

SĂPĂTURILE DE LA GÎLMA

(com. Sita Buzăului, r. Tîrgu Secuiesc)

IN CURSUL lunii august s-au continuat cercetările în punctul « În Roate»¹ (satul Gilma Mare), situat la o altitudine de 959 m, săpîndu-se o suprafață de 224 m².

Pe baza materialului cules și a micilor sondeaje făcute s-a putut stabili că așezarea de aici atinge o suprafață de aproape 1 ha. Noile secțiuni au fost trasate tot în partea de sud-est a platoului. Cercetările din anul acesta au confirmat în întregime observațiile din anii anteriori, după care, în punctul « În Roate» s-a găsit un singur nivel arheologic foarte bogat în microlite. Nu s-au descoperit nici resturi faunistice și nici urme de locuire (gropi etc.), sau vetre de foc, deși am găsit unele silexuri calcinate.

Materialul recoltat cuprinde un număr de 45 053 piese. Din acestea piesele tipice sînt în proporție de 1,12% iar cele atipice (spărturi, așchii, bulgări — unii cu urme de cioplire —) ating 98,88%.

Materialul tipic se poate împărți în trei mari categorii:

a) Piese microlitice (pînă la 3,5 cm lung.) în proporție de 80,30%.

b) Piese mijlocii (lungi de 3,5—7 cm)—18,70%.

c) Piese macrolitice (peste 7 cm lung.)—1%.

Din cele 502 piese caracteristice proporția lor pe tipuri de unelte este următoarea:

Nr. crt.	Denumirea pieselor	nr. piese	%
1	Nuclee	6	1,20
2	Lame neretușate	370	73,70
3	Așchii neretușate și retușate.	17	3,40
4	Lame retușate (cu retușe oblice sau retușe fine de uzură)	8	1,60
5	Lame cu encoche (cu scobitură)	2	0,40
6	Lame trunchiate: oblic (3), drept (2), sau convex (1), toate retușate	6	1,20
7	Trapeze (unul de tip « pointe de Vieille»)	6	1,20
8	Semilune, forme atipice, una cu partea arcuită neretușată în întregime	2	0,40
9	Virfuri de tip azilian (cu o latură arcuită retușată abrupt)	2	0,40
10	Lame cu o latură teșită abrupt (à bord abbatu) și un fragment de virf tip « La Gravette»	8	1,60
11	Burine de tip: a) de unghi (2)	6	1,20
	b) median (2)		
	c) nucleiform (1)		
12	Gratoare dintre care 50 cu partea activă convexă iar restul de tip: (cu bot), (cu umăr), (drepte), (înalte), (concave), (rotunde) și (oblice). Un singur gratoar este dublu	69	13,70
Total		502	100%.

S-au găsit cîteva percutoare sparte și unul întreg.

¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor și Ion Pop, *Cercetările și săpăturile paleolitice de la Cremenea și împrejurimi*, în *Ma-*

teriale, VI, p. 51; Al. Păunescu și Ion Pop, *Săpăturile de la Gilma*, în *Materiale*, VII, p. 33—35.

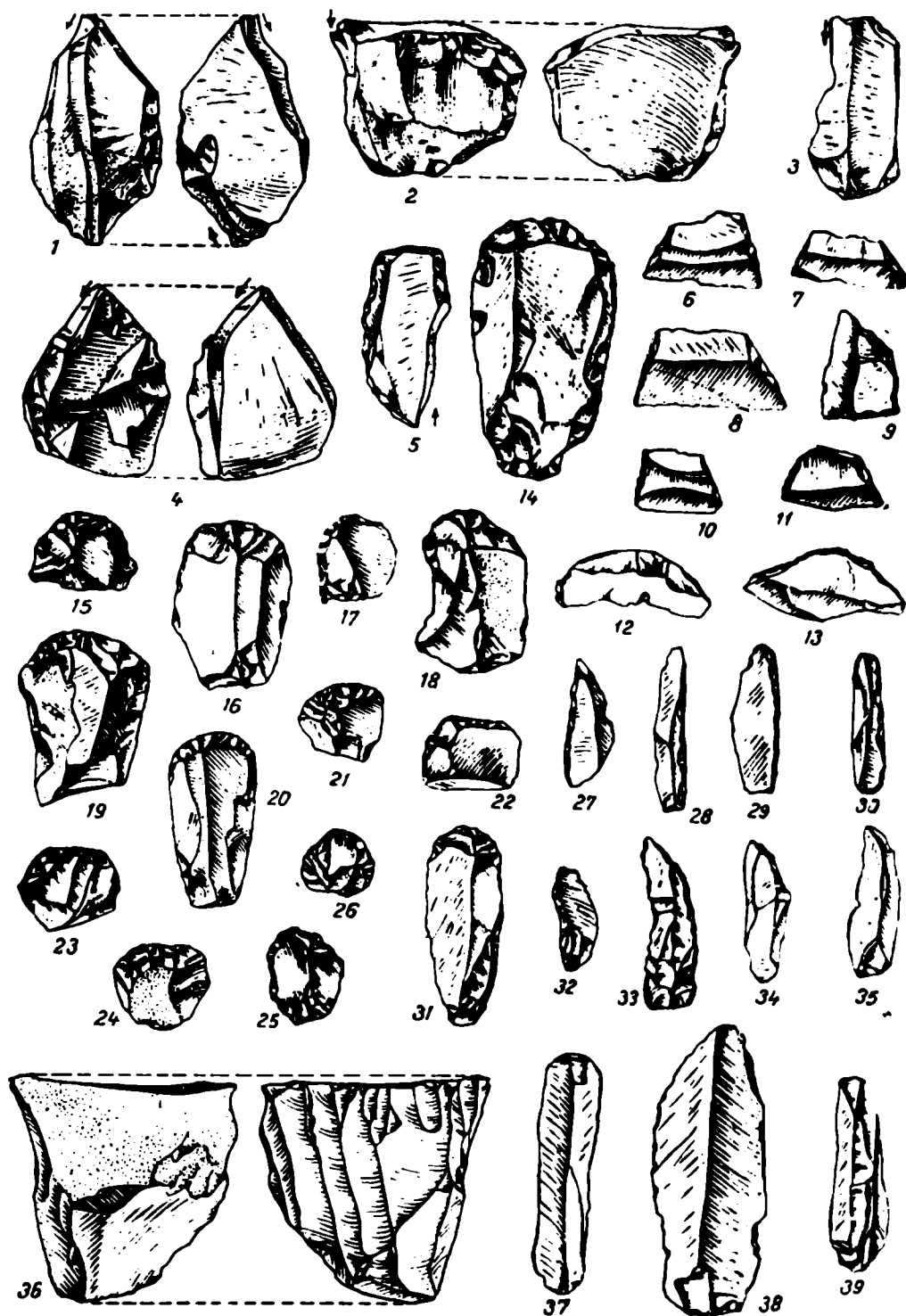

Fig. 1. 1-4, burine; 5, grator-burin; 6-8, 10, 11, trapeze; 9, pointe de Vielle; 12-13, semilune atipice; 14-26, 31, gratoare; 27, virf de tip «La Gravette»; 28-32, lame cu dosul teșit abrupt (à bord abattu); 33, virf de tip azilian; 34, lamă trunchiată și retușată; 35, 37-39, lame neretușate; 36, nucleu.

Materia primă din care au fost lucrate piesele este reprezentată prin silexul vinețiu închis sau deschis în proporție de aproape 80%, urmat de cel de culoare gălbuie, brună, roșie sau neagră, 13% și de gresie 7%. Acest silex se găsește în depozite naturale la

circa 2 km sud-vest de aşezarea noastră, pe valea pârâului Chicherăului şi Cenuşarului. Aici am descoperit o mulţime de bulgări de dimensiuni mari ($0,80 \times 0,60 \times 0,40$ m) rupeşti de apă din dealurile denumite de localnici: Pătulile, Muchia cu Soci şi Roata lui Ghiţă.

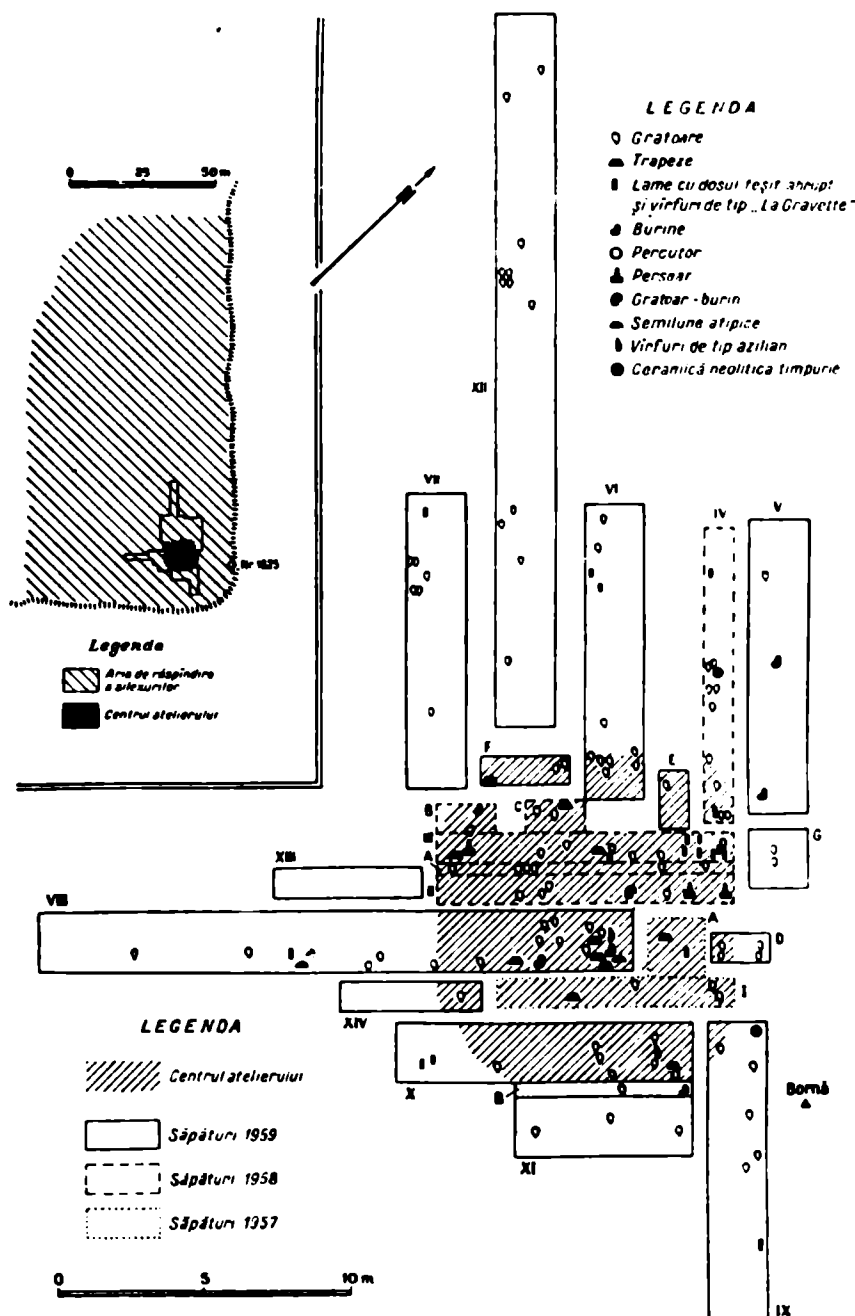

Fig. 2. — Planul general al săpăturilor şi aria de răspindire a uneltelor.

Pe întreaga suprafaţă săpată s-au găsit şi unele mici ateliere întinse pe 3—4 m² care au oferit fiecare circa 1 500 pînă la 3 000 piese. Deosebit de interesantă este constatarea că, pe o mică suprafaţă de aproximativ numai 110 m², situată în marginea de est a platoului, deci pe o întindere ceva mai mică de 1/2 din întreaga suprafaţă săpată (274 m²),

în cursul celor trei campanii de cercetări (1957—1959), au apărut peste 60% din piesele tipice. Dintre acestea cităm: 11 trapeze, 56 gratoare, trei persoane, trei burine, două vîrfuri aziliene, o semilună, zece lame cu o latură teșită abrupt (à bord abbatu) și vîrfuri de tip «La Gravette», un grator — burin. Este vorba fără îndoială de centrul atelierului.

De observat este și faptul că în afara concentrării masive de obiecte tipice împrăștiate pe cei 110 m², nu mai găsim decît un număr mai mic de piese, în special lame neretușate și gratoare, iar în pătratele de la periferia șanțurilor: VIII, IX, XII, acestea apar foarte sporadic.

Dintre cele 502 piese tipice culese anul acesta, peste 63% le formează cele în stare fragmentară. S-au mai găsit și cîteva așchii mici și lame trunchiate oblic la ambele capete, pregătite pentru a deveni fie gratoare, fie trapeze. De asemenea au apărut și cîteva gratoare neterminate, retușate numai pe o mică porțiune a laturii active.

Toate acestea ne permit să formulăm unele observații care nu fac altceva decît să confirme ipotezele emise în rapoartele precedente și anume:

1) Abundența spărturilor, bulgărilor și așchiilor atipice (foarte multe de decor-ticare) reprezentînd deșeuri de fabricare precum și vecinătatea depozitelor cu materie primă, ne permit să afirmăm că în punctul «În Roate» avem de-a face cu un mare atelier de prelucrare a unor unelte microlitice.

2) Proporția redusă a uneltelor tipice întregi se explică prin aceea că ele luau — cum s-a spus — calea schimbului, rămînînd pe loc doar piesele defecte sau rupte în timpul lucrului, precum și obișnuitele pierderi ale unor unelte mărunte care nu ating 1—2 cm lungime.

3) Nivelul cu microlite de la Gilma-Roate se încadrează din punct de vedere cronologic în perioada de început a holocenului și aparține tardenoasianului.

Este foarte probabil ca așezarea de la Gilma-Roate să fie contemporană cu nivelul II de locuire (tardenoasian) de la Cremenea (punctul Malul Dinu Buzea), situată mai jos pe terasa cuprinsă între pirăul Cremenea și riul Buzău. Și aici am descoperit aproape aceleași unelte microlitice (gratoare, lame, trapeze etc.), lucrate din aceeași materie primă.

SONDAJUL DE LA POARTA CREMENII

Punctul Poarta Cremenii este situat tot pe teritoriul satului Gilma Mare la circa 2 km nord de punctul «În Roate». Pe locul Mariei Dragomir, a fost trasat un șanț de dimensiunile 1×8 m. Aici, în stratul gălbui prăfos de sub solul vegetal — deci într-o poziție stratigrafică asemănătoare celei de la Gilma - Roate — s-au descoperit 168 piese. Dintre acestea peste 98,20% sînt atipice și reprezintă spărturi microlitice și mijlocii. Numai trei piese: două lame microlitice și una mijlocie, toate neretușate, sînt piese tipice.

După poziția stratigrafică în care zac aceste obiecte, după materia primă din care sînt lucrate precum și după forma lor putem spune că și la Poarta Cremenii există un nivel cu microlite asemănător și poate chiar contemporan cu cel de la Gilma - Roate. Este vorba deci tot de un atelier de prelucrarea silexului mult mai mic ca întindere decît cel descris mai sus și totodată mai sărac în obiecte litice.

РАСКОПКИ В ГЫЛМЕ

РЕЗЮМЕ

Поселение в Гылме «Ын Роате» находится на высоте 959 м над уровнем моря. В 1959 году раскопали площадь в 224 м². Нашли около 45054 предметов, из числа которых лишь 1,12% являются типичным материалом, состоящим из неретушированных пластин; скребков, пластин («à bord abattu, gravette»), резцов, трапеций, наконечников азийского облика, нехарактерных полумесяцев, усеченных и ретушированных пластин, пластин с выемкой, отщепов и нуклеусов. Обнаружен и атипичный материал: куски, осколки, отщепы, большей частью служившие для вылущивания. Микролитические предметы найдены в пропорции 80,60%, затем следует 18,70% предметов средней величины и 1% макролитических. На основании этих наблюдений можно сказать, что в Гылма-Роате существовали большие мастерские микролитических орудий. Они служили для обмена, на месте оставались лишь утерянные, сломанные или незаконченные изделия. Разбитые каменные предметы представляют собой 63% всего типического материала. Автор предполагает, что горизонт с микролитами относится к тарденуазу и восходит к первоначальному периоду голоцена. Не выявлено ни очагов, ни следов жилищ, или остеологических остатков.

Сырье доставляли из окрестностей на расстоянии приблизительно 2 км и юго-западу от поселения, где автор обнаружил естественный склад кремня. Очень возможно, что поселение в Гылме современно поселению в Кремене (пункт Малул Дину Бузя), где также вскрыли горизонт с микролитами (речь идет о горизонте II).

При шурфовке в Поарта Кренини, также находящейся на территории села Гылма Маре, примерно в 2 км к северу от первого пункта, обнаружили в таком же стратиграфическом положении много микролитических обломков. Нашли только три характерных предмета: три небольшие неретушированные пластины. Здесь также была мастерская для обработки кремня, гораздо меньших размеров и с более скудным материалом. Возможно, что эта мастерская современна мастерской в Гылма-Роате.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — 1—4, резцы; 5, скребок-резец; 6—8, 10, 11, трапеция; 9, «pointe de Vielle»; 12—13, атипичные полумесяцы; 14—26, 31, скребки; 27, наконечник типа «La Gravette»; 28—32, пластины с резко усеченной обратной стороной («à bord abattu»); 33, наконечник азийского типа; 34, ретушированная усеченная пластина; 35, 37—39, неретушированные пластины; 36, нуклеус.

Рис. 2. — Общий план раскопок и ареал распространения орудий.

LES FOUILLES DE GILMA

RÉSUMÉ

Le site de Gilma «În Roate» se trouve à 959 m d'altitude. On y a fouillé, en 1959, une surface de 224 m², et récolté 45 054 pièces, dont 1,12% seulement représentent des matériaux typiques, constitués par: des lames non retouchées, des grattoirs, des lames à bord rabattu, des pointes du type «La Gravette», des burins, des trapèzes, des pointes du type azilien, des demi-lunes atypiques, des lames tronquées et retouchées, des lames à encoches, des éclats et des nucléus. Comme matériaux atypiques, on a recueilli des rognons et des éclats résultant, dans la majorité des cas, de la décortication. Les pièces microlithiques sont en proportion de 80,30%, suivies des pièces moyennes (18,70%) et des macrolithes (1%). Ces observations obligent l'auteur à conclure qu'il a existé à Gilma-Roate de grands ateliers pour la fabrication d'outils microlithiques.

Ceux-ci étant expédiés en vue du troc, il ne restait sur les lieux que les pièces égarées, détériorées ou pas finies. Les objets lithiques fragmentaires représentent environ 63% de l'ensemble des matériaux typiques. Ce niveau à microlithes appartient au tardénoisien, se situant dans la période de début de l'holocène. On n'y a trouvé ni âtre, ni traces d'habitations, ni restes ostéologiques.

La matière première provenait des environs immédiats de la station, d'un point situé à environ 2 km SO de celui-ci, où l'auteur a découvert des dépôts naturels de silex. Le site de Gilma était, très probablement, contemporain de celui de Cremenea (à savoir, de Malul Dinu Buzea), où l'on a également trouvé un niveau à microlithes (le niveau II).

Au cours du sondage effectué à Poarta Cremenii, endroit situé à environ 2 km nord de celui en question, sur le territoire de la même commune de Gilma Mare, on a trouvé, dans une position stratigraphique identique, de nombreux éclats microlithiques. En fait de pièces typiques, on n'a trouvé que trois petites lames non retouchées. Il s'agit, ici aussi, d'un atelier où l'on travaillait le silex, atelier de moindre importance, aux ressources plus modestes, et très probablement contemporain de celui de Gilma-Roate.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — 1—4, burins; 5, grattoir-burin; 6—8, 10, 11, trapèzes; 9, pointe de Vielle; 12—13, demi-lunes atypiques; 14—26, 31, grattoirs; 27, pointe du type « La Gravette »; 28—32, lames à bord abattu; 33, pointe de type azilien; 34, lame tronquée et retouchée; 35, 37—39, lames non retouchées; 36, nucléus.

Fig. 2. — Plan général des fouilles et aire de dispersion des outils.